

roig del tot, es deixava ---», Coromines (*Prometeu*, IV, p. 79). *Rosor*: «--- de Carmesina --- / los cabells, qui de *rossor* / resplandien, / com si fos madexa d'or; / que per egual departien / una clencha de blancor / de neu, e per mig venien / del cap ---», JoMartorell (versos que devia tenir escrits, i que intercala, prosificants a penes, en el *Tirant*, cap. 119; *NCL*, II, 218.15; *Ag.* II, 28; *Ri.*, 320.8; cf. *EntreDL* I, 215). «De nostre poncellatge allí 'ls matins retrèyam, / de la més xica Hespèride lo riure y la *rossor*, / y d'ignocent festeig parauletes nos dèyam, / que 'l pit y les entranyes rublián de dolsor», *Atl* de 1867 (VI, 18b, estrofa substituïda en la versió definitiva); «cèlic com los estels, com la *rossor* de l'auba», Genís Aguilar (*Julita*, 76). Rarament *rossesa* *Arrossar*. *Enrossir*; *enrossiment*, *enrossier*.

CP.T.: +*Ros-e-bru* ('ros i moreno'), sembla ser l'original d'on es manlevà el cast. antiq. *resumbruno* (segle XVI, *DAut.*), alteració de **rosebruno*, amb propagació de nasal i metàtesi vocàlica. *Cella-ros*, epítet de l'infant Jesús en Verdager: «diu a Maria y al *cey-ros* ---», Nazaret (*Glòria de St Josep*, estr. 9, v. 2, que Balari li fa corregir en *cella-ros*, *Epist Verd* VII, 100, n. 14). També anomenà *cella-rossa* a Flordeneu en el *Camigó*.

RÒS, cat. ant. 'rosada', del ll. *rōs* id. □ 1.ª doc.: fi S. XIII

«L'àngel de Déu deva<1>là ab tres enfants en la fornal, e ls fé en lo mig de la fornal, enquax vent de *ròs*, bufar» ('féu bufar en ells, dins la fornal, un aire fresc, a manera de vent de rosada' = «quasi ventum *rōris* flantes», p. 685); «ans del jusei ['Judici Final'] --- lo primer dia se levarà la mar --- lo quint dia los arbres e les erbes daran *ros* semblant de sanc»; «Sent Esperit és apelat untament, segons que diu Sent Joan --- la onció d'él vos ensenya de totes causes, per nom de *ròs*» (trad. *nomine roris*, 'a manera de rosada'), *VidesR* (213v2, 3r2, 117r1). «--- Trobam escrit / que ls enemics de Jhesuchrist / volgueren reedificar / Jerusalem, e <n> murs tornar; / e cant veng l'endemà matí, / atrobaren, per cert, aquí / moltes croetes, veramens, / del *ròs* del cel totes luens; / e los jueus van tots fugir / ---», *Lleg. Rim Sev*, 1045; «après gran camí, / plau a l'home cansat repòs, / e après gran secada, *ròs*», BMetge (*Fort. e Prud*, *NCL*, 62.12). «*Ros*. *rosée*» Glosses cat. de Munic (*Mel Chabaneau*, p. 251). «Quan vey lo *ros* sus fulla de col cresp», Jacme Marc, vers seu que dóna com a ex. en el *Dicc. de Rims* (§ 1631).

Continua ben usual en textos del S. xv. «En los flums done aygua --- en la nit, luna e steles, *ròs*, pluja ---»; «lo corb --- quan los corbatins són nats --- no ls vol dar a menjar --- e han fam --- e Déus tramet-los *ròs*, ab quèls proveeix alguns dies ---», StVicentF (*Serm.* II, 117.14; I, 20.29; també I, 28.11 i *Quar.*, 228.112). «Prec a Déu selestial que, aquelles coses, del *ros* de la sua gràcia umpl», Andreu el Capellà (*De Amore*, p. 27).

El *ròs del cel* ja s'ha convertit en un tòpic, símbol de

la benedició divina, i del nodriment nostre, que rebem de Déu; és el lloc comú que va repetint-se pertot: «Lo Donador del *ròs* del cel era de escopines banyat», «Senyor --- los benificics que --- dónes a nosaltres --- de l'aire e de la mar, de la lum e de les tenebres, de la calor e de la ombra, del *ròs* e de la pluja ---», BOliver (*Excitatori*, 151, 220); «Senyor, tramit-me *ros* de sanitat, qui alenesque les mies plagues!» ([*Vida de Sta.*] Marg[arida], *InuLC*); «lo celestial *ròs* qui banyava aquella era donava tant plasant olor ---», «lo jorn venia e un celestial *ros* mullava la terra», *Curial* (*NCL*, III, 92, 230).

«Maria --- fon -- prophetada --- / per --- tots prophetes --- / de Noé l'arca, / del Patriarca / la scal' al cel, / --- / Verga d'Aron, / de Gedeon / conca del *ròs*, / exut, vellós, / era banyada» (sembla que vol dir que fins la conca eixuta del vell Gedeon era capaç de fornir suc arrosador tractant-se d'ella); en el següent es tracta de les austeritats a què convé que se sotmeti el concupiscent: «lava 't tot nu / al flum Jordà, / dorm --- / en lo desert, / a la serena: / sobre ta sque-na, / e tot lo cos, / cayga lo *ròs*»; «les dones totes / sabs que són glotes / més que la mar: / foc, de cremar; / terra, del *ròs*; / d'infern, chàs, / no són pus glots» (o sigui 'més àvids que elles no ho són: ni el foc, que ho és de cremar; ni l'àrida terra no ho és de ser amorosida per la rosada, ni el caos no ho és de devorar l'infern'), JRoig (*Spill*, 11265, 12298, 12387).

En part s'ha conservat en aquestes formes la *o* corresponent al timbre de la *ō* llatina, i en part s'ha tornat *ò* oberta, subjectant-se a la norma estudiada en *LleuresC*, 189-195.

Sanelo porta «*ròs*: rocío del cielo» (15v^o) que (a diferència del *ros de bóta*) no treu del seu habitual model, el *dicc.* de CRos, però sí de l'apèndix de quasi-sinònims que posa Ros als seus *AdagesR* de 1736 distingint «*Ròs*, linage» de «*ros*: el rocío» (p. 112). Sembla que en queda alguna relíquia cap a l'extrem Sud valencià, per un diàleg de muntanyencs que ens deixa arribar EnrValor: «---S'ha girat el temps --- es va preocupar el vell---. Ca! No farà res! Això és l'Aitana, que qualla el *ros* de la nit» (en «Jornada», Val. 18-xii-1962).

El *ros* de la nit s'havia cregut beneficiós contra certs mals. Això sobretot es va dir dels líquids que un s'apliqués en la nit de Sant Joan; encara ho hem copsat viu en els Pirineus, majorment en els Pirineus centrals, en el Nord de Ribagorça: a Espés em parlaren encara (1957) de xopar-se *en akeļ rōs*: m'explicaren com el *rōz de saņ cuān* al qui *s'hi banye* el cura de diverses malalties (1957); recordo que també en parlaven a la Vall d'Aran (c. 1925-30, on diuen *rosada* o *aigualada* i també *arros*).

Com que aquesta cerimònia s'ha de fer abans de sortir el sol (Sarroca de Bellera), d'altres, més fredolics, o més allunyats del camp, ho substituïen per un bany o una rentada a la font, en un moment preceptuat, de la nit o la matinada: a Sarroca de Bellera encara en deien «pendre el *ros* de Sant Joan» però consistia a anar-se a rentar a la font a l'aurora d'aquell dia (Vio-